

Серняк О. М.,

Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КОЛЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена відображенню практичного досвіду впровадження технологій колективного навчання як одного із засобів формування іншомовної компетенції студентів під час вивчення іноземної мови.

Ключові слова: *технології колективного навчання, поєднання методів навчання, Case-метод, метод емпатії.*

Статья посвящена преобразению практического опыта внедрения технологий коллективного обучения как одного из средств формирования иноязычной компетенции студентов во время изучения иностранного языка.

Ключевые слова: *технологии коллективного обучения, совмещение методов обучения, Case-метод, метод эмпатии.*

The article discusses some aspects of practical implementation of cooperative learning in teaching EFL as a highly efficient means of developing communicative competence of the EFL students.

Key words: *cooperative learning, combination of teaching methods, Case-method, empathy method.*

Реалізація курсу на модернізацію системи освіти у світлі перспектив входження до європейського освітнього простору потребує застосування нових підходів до вдосконалення методів викладання іноземної мови, професійної підготовки вчителя іноземної мови, здатного здійснювати ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Пожвавлення процесів міжкультурної інтеграції останнім часом вимагає врахування сучасним учителем іноземної мови тенденцій розвитку суспільства, коли ефективність діяльності залежить не тільки від професійної компетентності і досвіду роботи окремих її учасників, але і від їх уміння співпрацювати, кооперувати творчі зусилля, знаходити раціональні способи організації колективної діяльності. Водночас, аналіз шкільної практики свідчить про труднощі випускників педагогічних вищих навчальних закладів у організації співпраці учнів у спільній навчально-пізнавальній діяльності, забезпеченні міжособистісної взаємодії учнів, налагодженні їх активного спілкування на занятті з іноземної мови. Розв'язання означених завдань детермінує впровадження у навчальний процес новітніх форм організації навчально-пізнавальної діяльності, що стимулюють співпрацю, співтворчість, кооперацію учасників навчального процесу.

Результати аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень (М. Виноградова, В. Вихрущ, А. Киричук, В. Котов, Х. Лійметс, Н. Пожар, М. Чередов, О. Ярошенко, П. Арендс, С. Каган, П. Нейшн, М. Лонг, Е. Страчар) свідчать, що одним із найважливіших факторів удосконалення процесу навчання є використання потенціалу колективної навчально-пізнавальної діяльності, у якій головними чинниками є взаємодія учасників навчально-виховного процесу, їх особистісне спілкування у спільному виконанні навчальних завдань. Водночас, питання практичного впровадження методик колективного навчання у процесі вивчення іноземної мови залишається актуальним, потребує подальшого втілення у практику сучасної середньої та вищої школи.

Метою пропонованої статті є відображення практичного досвіду впровадження технологій колективного навчання як одного із засобів формування іншомовної компетенції студентів під час вивчення спецкурсу "Колективні технології навчання іноземних мов" на факультеті іноземних мов ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

В основу роботи спецкурсу покладено класифікацію О. Пометун та Л. Пироженко [3], яка передбачає: інтерактивні технології кооперативного навчання (форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою); технології ситуативного моделювання (моделі колективного навчання у грі); технології колективного опрацювання дискусійних питань (спільне обговорення окремого спірного питання).

Метою впровадження спецкурсу є ознайомлення слухачів із методологічними основами забезпечення кожної із означених технологій; аналіз основних відмінностей колективних видів роботи; розробка на їх основі методик організації колективної навчально-пізнавальної діяльності для студентської аудиторії, а також для учнів різних вікових груп.

Одним із завдань визначено розгляд змісту та уточнення основних понять і категорій, передбачених у процесі впровадження спецкурсу. Важливим, насамперед, є аналіз змісту поняття технологія, яку Н. Тализіна [4] трактує як науково обґрунтовану педагогічну (дидактичну) систему, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко визначену послідовність дій, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат.

Колективне навчання Х. Лійметс [2] визначає як вид організації навчальної діяльності учнів, що передбачає реалізацію об'єктивної необхідності учнів у співпраці та їх суб'єктивної потреби у спілкуванні, а саме: усвідомлення школярами спільної мети навчальної діяльності, об'єднання зусиль усіх учасників та цілеспрямований розподіл праці з метою виконання спільного навчального завдання, забезпечення умов колективної взаємодії учнів, що передбачає міжособистісний взаємозв'язок, взаємовплив та взаємовідповідальність, координованість

та узгодженість дій, взаєморозуміння, взаємоконтроль між членами навчального об'єднання у процесі розв'язання колективного завдання.

Розширенню категоріального апарату студентів сприяє обговорення на заняттях спецкурсу термінології, яка зустрічається у зарубіжній методиці викладання іноземних мов: “коопероване навчання” / cooperative learning, “групове навчання / group work”, “навчання у команді / STL Student Team Learning”, “навчання однолітків / peer learning / LT Learning Together” [5].

Аналіз методичної літератури та вивчення практичного педагогічного досвіду з проблем удосконалення сучасної освітньої практики викладання іноземної мови доводить, що застосування колективних форм організації навчання є визначальною стратегією навчання іноземної мови, оскільки вони є засобом організації навчального процесу, який зумовлює активне сприйняття учнем навчального матеріалу у процесі співпраці з учителем та однолітками, реалізацію його потреби у спілкуванні [1].

На наше переконання, забезпечення на уроках іноземної мови міжособистісної взаємодії під час колективної навчально-пізнавальної діяльності учнів передбачає взаємообмін навчальною інформацією, уявленнями, думками, ідеями, емоціями та переживаннями з педагогом та однолітками, що сприяє зміцненню та збагаченню духовної сфери учня, формуванню його ціннісно-нормативної системи знань. Тому, у процесі впровадження спецкурсу значна увага надається визначенню переваг колективних форм організації навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення іноземної мови у порівнянні із фронтальними та індивідуальними організаційними формами: висока продуктивність діяльностей обміну під час розв'язання колективних навчальних завдань; активне стимулювання пізнавальної активності учнів; можливість інтеграції навчально-пізнавальної діяльності учнів і спілкування, нерозривності навчання та діяльності; високий рівень вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення мети діяльності; широкий спектр можливих соціально-нормованих типів поведінки учнів; партнерський спосіб освоєння фонду навчальної інформації; високий рівень координації та кооперації дій у процесі розв'язання колективних навчальних завдань.

Застосуванню колективних форм роботи на заняттях іноземної мови сприяють такі передумови: необхідність опрацювання великого обсягу навчального матеріалу і можливість розподілити його між усіма членами групи; інтелектуальна складність навчального завдання; наявність навчальної інформації в одній частині мікроколективу і відсутність її в іншій; необхідність аналізу навчального завдання різними учасниками групи; необхідність застосування творчих умінь кожного учня для виконання завдання.

Негативними факторами застосування колективних форм організації навчання визначено: надмірне використання часу на координування роботи групи учнів для виконання короткого за обсягом завдання; неадекватна підміна завдань індивідуального характеру колективними; пробле-

ми психолого-педагогічного характеру (наявність у групі певних міжособистісних чи процедурних конфліктів).

З метою підвищення якості викладання важливим є поєднання методів навчання, що передбачає вибір та застосування методів навчання з урахуванням їх можливостей доповнювати один одного для ефективного досягнення конкретної навчальної мети [3].

Ефективним у впровадженні колективних технологій навчання іноземних мов, на наше переконання, є поєднання Case-методу (аналіз ситуації) та методу емпатії (особистісної аналогії).

Case-метод, до прикладу, передбачає обговорення проблемної ситуації, випадку, дилеми двома сторонами, позиції яких суперечать одна одній, які поставлені перед складним вибором, що виникає в наслідок конфлікту цінностей чи позицій. У ситуації присутні чотири елементи: загальний контекст, знайомство з вибором, який постає перед учасником, наведення та аналіз аргументів “за” і “проти”, здійснення чіткого вибору позиції наприкінці. Суть методу полягає у забезпеченні учасників контекстом (проблемою, яка не має однозначної відповіді) для абстрагування та мислення, аналізу людських почуттів та емоцій.

Розглянемо кілька прикладів ситуацій, які, на нашу думку, можуть забезпечити контекст для колективного обговорення дискусійних питань.

Ситуація № 1: *“Henry finds 1,000 dollars near the post office and takes the money home. He and his parents discuss what to do with the money. The mother suggests trying to find the owner. The father wants to keep the money. Henry is to decide what to do”*.

Ситуація № 2: *“Your best friend’s parents want him to be a lawyer; however, he doesn’t want to be a lawyer. He wants to join the army. He has to decide whether to follow his parents’ advice or to go his own way”*.

Ситуація № 3: *Mary Taylor, 35, housewife (physics and maths teacher) would like to go back to teaching, feels unfulfilled at home, has an offer of a job in a nearby school; a friend of hers is a teacher there.*

Mary’s husband, Mark Taylor, 40, architect, does not mind Mary working, has a demanding job, no time or desire to help in the house, feels that Mary might have forgotten a lot about her subjects.

Mary’s daughter, Moira Taylor, 8, at school, is afraid her mother will have less time for her when working; would like a brother or sister.

Mary’s mother-in-law, Margaret Taylor, 68, widow, runs a bookshop, has been working all her life, supports Mary, lives far away.

Mary’s parents, Frank and Elizabeth Martin, 70 and 58, retired postman and housewife, both very much against Mary going back to work, feel both Moira and Mark would suffer, think Mary has everything she needs, live in the next street, come and see their daughter very often [6].

Застосування Case-методу полягає у тому, що учасники навчальної групи знайомляться із ситуацією, у якій вони повинні зробити вибір, вия-

вити факти (аргументи) і думки, які б відстоювали різні позиції. Обговорення здійснюється у формі аналізу аргументів з кожного боку із застосуванням дискусійних кліше “From one point ...”, “On the other hand ...”, “What if ...” тощо. Завершується обговорення ситуації формулюванням вибору, прийнятого групою учасників, як герой ситуації повинен діяти.

Доповнює вказане вище метод емпатії (особистісної аналогії), який застосовується у навчальному процесі під час здійснення інсценізації, театральної постановки, рольових сценок. В основу методу закладено принцип “пропускання” через себе емоційного стану іншої людини. коли учасник бере на себе певну роль і, діючи у її межах, освоює різні аспекти спілкування у рольових ситуаціях. Під час застосування методу емпатії відбувається “оживлення” навчальної ситуації, сприяючи розвитку у учасників поняттєвого та асоціативно-інтуїтивного мислення.

Доповнення Case-методу методом емпатії полягає у тому, що у процесі вирішення зазначених вище навчальних ситуацій учасники можуть уявити себе у ролі кожного із героїв і спробувати інсценізувати ситуації. Як і передбачено поєднанням Case-методу і методу емпатії, студенти діють у межах тої чи іншої ролі, освоюючи різні види спілкування, вчать висловлювати власну точку зору у рольових ситуаціях, розвиваючи власну комунікативну компетентність.

Висновки. Таким чином, впровадження колективних технологій є ефективним засобом навчання іноземних мов. Надзвичайно важливою сьогодні є доповнення практики навчання іноземних мов активним застосуванням колективних форм роботи, забезпечення яких створює оптимальні умови для формування іншомовної комунікативної компетенції тих, хто вивчає іноземну мову. Цілеспрямована підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до впровадження колективних технологій у процесі навчання може бути оптимізуючим фактором формування його професійної майстерності.

Література:

1. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.
2. Лийметс Х. Й. Групповая работа на уроке / Х. Й. Лийметс. – М.: Знание, 1975. – 88 с.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н. Ф. Талызина. – М.: Изд-во МГУ, 1975. – 343 с.
5. Kagan S. Cooperative Learning Resources for Teachers / S. Kagan. – Riverside, CA: Spencer Kagan University of California, 1999. – 298 p.
6. Klippel F. Keep Talking. Communicative fluency activities for language teaching / F. Klippel. – Cambridge: Cambridge University Press, 1984. – 202 p.